

Helilooja ajas, mis olnud kõigest hoolimata kaotatud paradisiis

Homme õhtul on *Estonia Teatris* jälle esietendus – seekord mitte itaalia, saksa, vene või soome, vaid prantsuse ooper, mis on Eesti muusikateatris õige haruldane küllaline. **JULES MASSENET'** (1842–1912) "**MANON**" tuleb *Estonias* lavale küll juba kolmandat korda (varem 1928 ja 1959).

Lavateose kirjanduslikuks aluseks on Antoine Françoise Prevost 'E x i l e s' i ehk a b e e Prevost' romaan "**Manon Lescaut**" (1731), mis on andnud loomeainet ka itaallasele Puccinile (ooper "**Manon Lescaut**", 1893) ning prantsuse heliloojatele Jacques H a l e v y l e (ballett, 1830) ja Daniel A u b e r i l e (ooper, 1856).

Massenet' "**Manoni**" (1884) esietendus Pariisi *Opéra-Comique*'s, nimipartiid laulis Marie H e i l b r o n n. "**Manon**" jäi üliviljaka Massenet' menukaimaks ooperiks. Juba novembris 1891 jõudis "**Manon**" Pariisis 100. etenduseni, 500. etendus langes 1905. aastale, 1000. 1919. aastale, 1500. 1931. aastale ning 18. jaanuaril 1952 oli "**Manoni**" 2000. etendus.

Helilooja kiindumusest "**Manoni**" räägib ka tõsiasi, et kümme aastat hiljem pöördus ta oma kangelaste, nende noorte sugulaste juurde tagasi – *Opera-Comique*'s tuli lavale "**Manoni portree**".

Massenet' muudest ooperitest on seni ajani mängitavamad "**Werther**" (1886) ja "**Thais**" (1894). Unustatud pole ka "**Don Quijotet**" (1910), mis oli Šaljapini tellimus. Selle "**Don Quijote**" kirjanduslikuks aluseks polnud Cervantese, vaid Jaques de Lorraini teos.

"**Manoni**" lavastas nüüd *Estonias* **JUSSI TAPOLA**, kes on 1988. aastast Soome Rahvusoooperi peaanäitejuht. Ooperilavastajana oli ta debüteerinud 15 aasta eest: Puccini "**Manon Lescaut**".

Arvo V o l m e r on muusikateatris juba tuntud dirigent, ent esimest korda on ta lavastuse muusikaline juht. Etendusi dirigeerib ka Jüri A l p e r t e n. Kunstnik on Eldor R e n t e r.

Nagu ütles reedeõhtusel eel tutvustusel *Estonia Teatri* talveaias lavastaja assis-

tent Tiit T r a l l a, tahab teater olla nüüd sedavõrd rikas, et toob ooperi lavale **KOLME KOOSSEISUGA**: Manon – Anu K a a l, Nadežda K u r e m või Eve R a n d k i v i, des Grieux – Ivo K u u s k, Vello J ü r n a või Mati K õ r t s, Lescaut – Voldemar K u s l a p, Väino P u u r a või Tarmo S i l d...

Jussi Tapola viitas talveaias paari lausega ka ooperi ühiskondlikule taustale: tegemist on ajaga, mil Prantsusmaal arensid suured muutused, maailm oli pööratud sama hästi kui segi, inimeste teadvuses oli aujärge sisse võtmas raha. Lescaut'le on antud isegi vastav tekst: *Mina ei tingi, vaid ostan kogu partii. Milleks raha kokku hoida!*

See ei tähenda, nagu saaks Massenet' d ühiskonnakriitikuks või poliitikuks pida, ka polnud Pariisi ooperiteater selliseks tegevuseks kuigi sobiv koht. Jose B r u y r nimetas teda *imekauni ajastu muusikuks*. Massenet suri 1912, mille kohta kirjutas Bruyr: *maailm elas oma eelviimases imekaunis suves*. René B e r t h e l o t: Massenet olnud imekauni ajastu väljendaja ning hädadest hoolimata näib see nüüd (s.t. 1962) *kaotatud paradisiisina*.

Massenet' peamine rivaal nende ajas Camille S a i n t – S a e n s kirjutas pärast "**Manoni**" autori surma: "*Massenet pole sügav, ent see pole tähtis, kui võrd kunstil on ülesandeid ja võimalusi loendamatu hulk. --- Roos oma värskete värvide ja lõhnadega on omas laadis sama väärtuslik, nagu uhke ja võimas tamm. --- Ta oli väga prantslaslik kunstnik, kes ei lasknud end peibutada ei Reini haldjatest ega Vahemere sireenidest.*"

Massenet oli muusik, kellele pakuti vähemalt kahel korral Pariisi Konservatooriumi direktori kohta ja kes seda ei soovinud.

Palju muu kõrval lisab "**Manoni**" lavale tulekule ootuselevust see, et ANU KAALUL on t a a s, m i d a l a u l d a. Palusin talt sel puhul talveaias mõne hetke.

*Lauljatar vastas, et tõepoolest arvestati "**Manoni**" kavvavõtmisel temagi isikuga. Ta ei kurda, et tal oleks teatris tööd vähe; iseküsimus on see, kas loomingulised ülesanded, mis kellelgi parajasti on, on lauljatele alati kõige õigemad ja vajalikumad; ent teatri mängukava kujundamisel pole alati võimalik pidada silmas kõikide artistide loomingulist arengut. Massenet' "**Manon**" on ooper, millega ta oli mõelnud tähistada oma juubelit, kuid*

must võtta.

Puccini "**Manon Lescaut**" talle eriti ei meeldi, seda ta laulda ei tahaks.

"**Manonil**" on ta loometeelt sisulisi pidepunkte või – nagu ta ütleb – l ü h i s e i d – "**Traviataga**", ent vokaal-seid pidepunkte pole ühegagi ta senistest partiidest. "**Manon**" on talle üldse esimeste prantsuse ooper. Prantsuse muusikat (Lully, Rameau, Offenbach, Massenet, Bizet) on ta esitanud kontsertidel.

Manon – ANU KAAL, des Grieux – IVO KUUSK.

nüüd ütleb ta: võib-olla ongi hea, et läks teisiti, et juubeliks tuli "**Armujook**" – parem on võtta juubelit vastu lõbusa teosega.

Manon on osa, mis sobib ta häälele, lüürilisele sopranile. Kadentside näol annab partii ka koloratuurivõimalusi, kuid on tesseituurilt lüürilise soprani jaoks – küllaltki palju tuleb kasutada madalat registrit ning on tarvis jõudu, et laulda end läbi orkestri kõlast.

Estonia Teatri eelmist "**Manoni**" ta nautuke mäletab – tollal laulsid Veera N e e l u s ja Paula P a d r i k, ent tollal oli ta siiski õrnas eas, võrdlemisi roheline, et osata teatrist ka teadvustatud el-

Anu Kaalu järgmine kontsert peaks tulema aprilli lõpul talveaias.

Talveaias on hea ja kerge laulda. Seal astub üles lauluüliõpilasigi ning Anu Kaal kui konservatooriumi õppejõud (1985. aastast) tahaks ka oma üliõpilastega nii kaugele jõuda. Kevadel saavad kaks neist diplomi – nad on esimesed, kes tema juures stuudiumi alustasid ja tema juures ka lõpetavad. Mõlemad on sopranid, kõik ta üliõpilased ongi olnud sopranid.